

## Sağlık Çalışanlarının Göçmenlere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

### Determining Attitudes of Healthcare Professionals Towards Immigrants: A Scale Development Study

Yalçın KARAGÖZ<sup>1</sup>, Yusuf KARAŞİN<sup>2</sup>

#### Öz

**Amaç:** Bu araştırmanın amacı, sağlık çalışanlarının göçmenlere yönelik tutumunun belirlenmesinde alana bir psikometrik ölçüm aracının kazandırılmasıdır.

**Tasarım/Yöntem:** Araştırma kapsamında tesadüfi olmayan yöntemlerden kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenen 276 sağlık çalışanına hem yüz yüze hem de çevrimiçi yolla ulaşılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS ve IBM AMOS paket programlarından yararlanılmıştır.

**Bulgular:** Yapılan analiz sonucunda 3 faktör ve 14 ifadeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Ölçek alt faktörlerine altında toplanan ifadeleri en iyi açıklayacak şekilde "Olumsuz Tutum, Engelleyici Tutum ve Olumlu Tutum" isimleri verilmiştir. Olumsuz tutum faktörü 7, engelleyici tutum faktörü 3 ve olumlu tutum faktörü 4 ifadeden oluşmaktadır. Geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu, sağlık çalışanlarının göçmen tutumunu ölçmede kullanılabilecek bir ölçüm aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

**Sınırlılıklar:** Örnekleme olarak yalnızca İstanbul ilindeki sağlık çalışanlarının dahil edilmesidir.

**Özgünlük/Değer:** Alanyazın incelendiğinde göçmenlere yönelik tutumun ele alındığı çalışmalar olmakla birlikte doğrudan bu durumu nicel olarak ölçmek için kullanılan bir ölçüm aracına rastlanmamıştır. Bu çalışma göçmenlere yönelik tutumları doğrudan nicel olarak ölçen bir araç geliştirilmesi açısından alanda ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu da çalışmanın özgün değerini ortaya koymaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Sağlık Çalışanı, Göçmen, Tutum Ölçeği, Ölçek Geliştirme

#### Abstract

**Purpose:** The aim of this research is to introduce a psychometric measurement tool to the field in determining the attitudes of healthcare professionals towards immigrants.

**Design/Methodology:** Within the scope of the research, 276 healthcare workers, determined by the convenience sampling method, (one of the non-random methods), were reached both face to face and online. IBM SPSS and IBM AMOS package programs were used to analyze the data obtained.

**Findings:** As a result of the analysis, a scale consisting of 3 factors and 14 statements was developed. The sub-factors of the scale were named "Negative Attitude, Obstructive Attitude and Positive Attitude" to best explain the statements collected under them. The negative attitude factor consists of 7 statements, the inhibitory attitude factor consists of 3 statements, and the positive attitude factor consists of 4 statements.

It was concluded that the developed scale is valid and reliable and is a measurement tool that can be used to measure the immigrant attitudes of healthcare professionals.

**Limitations:** Using only healthcare workers from Istanbul as the sample constitutes a research limitation.

**Originality/Value:** When the literature is examined, although there are studies on attitudes towards immigrants, no measurement tool used to directly measure this situation quantitatively was found. This study is the first in the field to develop a tool that directly quantitatively measures attitudes towards immigrants. This underscores the study's unique contribution to the literature.

**Keywords:** Healthcare Professional, Immigrant, Attitude Toward, Scale Development

<sup>1</sup> Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, yalcinkaragoz@duzce.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5642-6498

<sup>2</sup>Öğr. Gör., Gedik Üniversitesi, Gedik Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, yusuf.karasin@gedik.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4594-9290

## 1. GİRİŞ

Göç olgusu, en genel anlamıyla bireyin yaşadığı yeri terk edip başka bir yerde hayatını sürdürmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu durumun sebepleri bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bu da göç olgusunun farklı şekillerde gerçekleşmesine ve karmaşık bir özellik almasına sebebiyet vermektedir. Farklı şekillerde gerçekleşen göç kimi bireyler için isteğe bağlı, kimileri için de zorunluluk teşkil etmektedir. İsteğe bağlı olarak göç olayını gerçekleştiren kişi, yaşadığı ülkenin mevcut durumundan memnun olmayıp başka bir ülkeye gitmeyi tercih ederken, zorunlu sebepten dolayı yaşanan göçlerde ise genellikle savaş, afet gibi olaylar etkili olmaktadır. İsteğe bağlı göç olayını gerçekleştiren bireylerin genellikle yüksek eğitim seviyesine sahip bireyler olduğu görülürken, zorunlu sebeplerden dolayı göç eden bireylerde ise bu durum pek de söz konusu değildir. Bu durumun sebebi olarak ise, isteğe bağlı olarak göç olayını gerçekleştirmek için yaşanan ülkeden daha iyi şartları bulunan ülkelerin tercih edilmesi söylenebilmektedir. Bunun yanı sıra zorunlu sebepler olarak değerlendirilen savaşlar, iklim krizi vb. hallerde bireyler için önemli olan temel insani şartların sağlanması olmaktadır. Bilimsel alanyazın incelendiğinde göç olayını gerçekleştirme sebebindeki farklılıklara göre göçmen, mülteci, sığınmacı, düzensiz göçmen gibi isimlerin yer aldığını görmek mümkündür. Literatürde bu isimleri içeren çalışmalara rast gelmek mümkündür. Tüm bu isimlendirmelerin olmasıyla birlikte, Farley vd. (2005)'ne göre göç etme sebebi ne olursa olsun göç etmiş bireyi tanımlamak için “göçmen” ibaresi kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamında da bu durum göz önünde tutulmuştur. Yani, bu çalışma kapsamında da göçmen olarak ifade edilen topluluk “mülteci, sığınmacı, düzensiz göçmen” vb. şekillerde ifade edilen tüm bireyleri kapsamaktadır. Çalışma kapsamında sağlık çalışanlarına sorulan ifadelerdeki göçmen kelimesi sebebi ne olursa olsun Türkiye’de bulunan tüm grupları kapsamaktadır.

Göçmenler, göç ettikleri bölgelerde temel insani haklardan faydalanmak durumundadırlar. Bu temel insani haklardan birisi de sağlık hakkıdır. Sağlık hakkı konusuna ilişkin gerek uluslararası gerekse de göç alan ülkenin yerel kanunları bulursa da bazı durumlarda göçmenlerin sağlık hizmetine erişiminde problemlerin olduğunu söylemek mümkündür. Bu problemler, göçmen bireye ilişkin olduğu gibi sağlık hizmeti almak için başvurduğu ülke sağlık sistemi ve sağlık insan gücüne ilişkin de olabilmektedir (Kara,2023). Bu durum da sağlık çalışanlarının çok uzun süreli çalışması ve sağlık sisteminde aşırı talebi beraberinde getirmektedir. Sağlık çalışanlarının göçmenlere yönelik hizmet sunarken yaşadığı problemlerin yer aldığını söylemek mümkündür.. Bu problemlerin başında iletişim sorunu gelmektedir. Her ne kadar göçmenlere yönelik sağlık merkezleri açılmış da olsa konuyla ilgili tercümanlar da sağlık kurumlarında yer de olsa bu sorun süregelen bir biçimde devam etmektedir(Turhan vd., 2023). Bu durumu destekleyen çalışmaların bilimsel alanyazında yer aldığını görmek mümkündür. (Hadımlı vd.,2022; Çal vd.,2022). Göçmen bireylerin göç etmiş oldukları ülkelerin sağlık sistemi üzerinde hastalık yayma, hijyen eksikliğinden kaynaklı toplum sağlık sorunlarını yayma gibi etkilerinin bulunduğu da söylenebilmektedir. Bu durum, özellikle zorunlu göç etmek durumunda kalan bireyler için geçerlidir (Korkmaz,2014). Bunun da temel sebebinin, zorunlu sebepten dolayı göç etmiş bireyin genellikle savaş vb. zorunlu durumlardan dolayı ülkesini terk etmesidir. Bu durumda da göçmen birey sağlık kurallarına pek de riayet edememektedir.

Yukarıda yer alan durumlardan hareketle son dönemde özellikle yaşanan savaşa bağlı olarak başta Suriye olmak üzere pek çok ülkeden çeşitli sebeplerle Türkiye’ye gelen ve yaşamını belli bir süredir Türkiye’de sürdüren göçmenlerin sağlık sistemi üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve sağlık sisteminin en önemli unsurlarından olan sağlık insan gücünün bu konudaki tutumunun ortaya konmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle bu çalışma planlanmıştır. Bu çalışmada amaç, sağlık çalışanlarının göçmenlere yönelik tutumlarını psikometrik olarak ölçen bir ölçüm aracının geliştirilmesi olarak belirlenmiştir. Böylece sağlık çalışanlarının göçmen bireylere yönelik tutumlarını içeren psikometrik bir ölçüm aracı geliştirilecektir.

## 2. YÖNTEM

### 2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye’nin metropolü olan İstanbul ilinde sağlık hizmeti sunumu gerçekleştiren tüm sağlık çalışanları oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına örneklem olarak ise araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 276 sağlık çalışanı alınmıştır. Bu kişilere kolayda örneklem yöntemiyle ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında kolayda örneklem kullanılmasının sebebi,

örneklem grubunu oluşturan kitleye daha kolay bir şekilde ulaşılabilmektedir. İlgili örneklem grubundan bireylere rastgele ulaşılması araştırma kapsamındaki sonuçların genellenebilirliği açısından etkisi bulunmaktadır. Ulaşılan sağlık çalışanlarından toplanan veriler için hem evrimii hem yüz yüze yöntem kullanılmıştır. Ulaşılacak örneklem sayısı ile ilgili ölçek geliştirme çalışmalarında alanyazın incelendiğinde çeşitli görüşlerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu görüşlerden birisine göre ölçek geliştirme çalışmasında en az 260 kişiye ulaşılmalıdır. Diğer bir görüşe göre ise örneklem sayısı en az ölçek ifade sayısının 5 veya 10 katı kadar olmalıdır (Karagöz,2021; Bryman ve Cramer,2001). Bu iki görüşü de esas alan ölçek geliştirme çalışmalarına bilimsel alanyazında rastlamak mümkündür (Filiz vd., 2023a; Filiz vd., 2023b; Filiz vd., 2023c; Karaşın vd., 2023a; Karaşın vd., 2023b; Karaşın ve Öztırak,2023; Karaşın ve Karagöz,2023). Bu alışma kapsamında ise toplamda 14 ifadeden oluşan ölçek için 276 kişiye ulaşılmıştır. Yani, hem Karagöz (2023)'ün önerdiği gibi en az 260 sayısına ulaşılmış, hem de Bryman ve Cramer(2001)'in görüşü olan ölçek ifade sayısının 5 veya 10 katı kadar olmalıdır ifadesi desteklenmiştir. Bu iki kaynak doğrultusunda ulaşılan örneklem evreni temsil ettiği, bir başka deyişle örneklem kütesinin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

## 2.2. Araştırmanın Kavramsal Modeli

Sağlık alışanlarının göçmen bireylere yönelik tutumunda etkili olan faktörler (olumsuz tutum, engelleyici tutum ve olumlu tutum) ile bu faktörler arasındaki ilişkilerin ortaya konması adına bu araştırmanın kavramsal modeli oluşturulmuştur. Bu etkili olan faktörlerin seçimi literatürde yer alan çalışmalar esas alınarak belirlenmiştir. Günbeği vd. (2023) ve Küçükkendirci ve Batı(2020) tarafından alana kazandırılan çalışmada sağlık hizmeti sunulurken göçmen bireylere yönelik negatif bir tutum içinde bulunulmaktayken, Akkoç vd.(2017), Zengin vd. (2021), McKeary ve Newbold (2010), Hulstjö ve Hjelm (2005), Håkonsen vd. (2014) ve Terraza-Núñez vd., (2011) tarafından alanda yer alan çalışmalarda özellikle dil problemlerinden dolayı göçmenlerin sağlık hizmeti sunulurken engelleyici konumda buldukları bulgulanmıştır. Sağlık alışanlarının temel yeteneği sağlık hizmeti sunmak olduğu için de alt boyutlardan birisi olumlu tutum olarak belirlenmiştir. Ölçek alt boyutlarının isimlendirilmesinde, faktör altında toplanan maddeleri en iyi ifade eden kelimeler seçilmiştir. Bu kelimelerin seçimine araştırmacılar ortak karar vermiştir.

## 2.3. Ölçeğin Oluşturulma Süreci

Araştırma kapsamında araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden katılımcılara uygulanacak ölçek oluşturulurken kavramsal yapı alanyazından (Akkoç vd., 2017; Günbeği vd., 2023; Gülta ve Yalçın Balçık,2018; Hiçdurmaz ve Yüksel, 2020; Gelge Bakacak vd., 2019; Zengin vd., 2021; Koçan vd.,2017; Küçükkendirci ve Batı,2020; McKeary ve Newbold,2010; Al-Rousan vd., 2018; Dumit ve Honein-AbouHaidar,2019; Suphanchaimat vd., 2015; Donnely ve McKellin, 2007; Håkonsen vd., 2014; Hulstjö ve Hjelm,2005; O'Mahony ve Donnely,2007; Terraza-Núñez vd., 2011) faydalanılarak araştırmacılar tarafından ortaya konmuştur. Ortaya konan bu kavramsal yapıya da uygun soru havuzu araştırmacılar tarafından katılımcılara uygulanmak üzere meydana getirilmiştir.

## 2.4. Araştırmada Kullanılan İstatistik Yöntemler

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasının ardından geçilen aşama veri analizi aşamasıdır. Araştırma kapsamındaki verilerin analiz edilmesinde istatistik paket programlarından faydalanılmıştır. Bu paket programlar IBM SPSS ve IBM AMOS'tur. IBM SPSS yardımıyla uygulanan açıklayıcı faktör analizi sonrasında toplanan verilerin teyit edilmesi için IBM AMOS kullanılarak doğrulatoryıcı faktör analizi uygulanmıştır..

## 3. BULGULAR

### 3.1. Araştırmadaki Verilerinin Güvenilirlik alışması ve Pilot alışma Evresi

Araştırma kapsamında geliştirilmek istenen ölçeğe ilişkin ilk olarak araştırmacılar tarafından konuyla ilgili olarak alanyazın taraması yapılmıştır. Buna dayanarak da kavramsal yapı oluşturulmuştur. Oluřturulan kavramsal yapı esas alınarak da 19 ifadeden oluşan soru havuzu kısmı tamamlanmıştır. Oluřturulan soru havuzundaki ifadeler için 10 uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Ulaşılan uzmanlar (2'si işletme fakóltesi, 2'si tıp fakóltesi, 6'sı eğitim bilimleri fakóltesi) eřitli üniversitelerde akademik personel olarak görev yapmaktadır. Uzman görüşünden sonra taslak ölçek olarak hazırlanan ifadeler

son halini almıştır. Son halini alan taslak ölçek 20 kişi üzerinden pilot çalışmaya tabii tutulmuştur. Pilot çalışmaya tabii tutulan sağlık çalışanları araştırmacılar tarafından rastgele belirlenmiş olup, farklı alanlarda hizmet sunan sağlık çalışanları olmasına önem gösterilmiştir. Bunun yapılmasındaki amaç, taslak ölçekteki ifade hataları, cevaplayıcılar tarafından yanlış anlaşılma durumlarının olabilmesi ihtimali, ifadelerdeki yazım ve imla hatalarının giderilmesidir. Bu aşamadan sonra İ3 ve İ17 olarak ifade edilen ifadeler taslak ölçekten çıkarılmış olup geriye 17 ifadeden oluşan bir ölçek kalmıştır. Kalan bu 17 ifade, 3 haftalık zaman periyotlarında 32 kişiye iki kez uygulanmıştır. Katılımcılardan alınan cevaplara göre 1. ve 2. uygulama arasındaki pearson korelasyon katsayısı belirlenmiştir. Belirlenen pearson korelasyon katsayısı 0,85 (%85)' tir. Böylece farklı zaman dilimlerinde aynı kişiler tarafından verilen cevapların istatistiki olarak benzer olduğu belirlenmiştir. Bu da istatistiki olarak yüksek bir değerdir. Bu belirlemenin ardından son halini almış olan ölçek hedef kitleye uygulanmıştır. Hedef kitle olan 276 kişiden oluşan sağlık çalışanı belirlenmiştir.

Ölçeğin tamamı ve alt faktörlere ait güvenilirlik katsayıları Tablo 1'deki gibidir..

**Tablo 1:** Ölçeğe İlişkin Güvenilirlik Katsayıları

Faktör	İfade Sayısı	Güvenilirlik Katsayıları
Tüm İfadeler	14	,875
Olumsuz Tutum	7	,855
Engelleyici Tutum	3	,752
Olumlu Tutum	4	,700

Ölçeğin tamamına ilişkin güvenilirlik katsayısının (Cronbach Alpha) değeri 0,875 olarak tespit edilmiştir. Bu değer  $0,80 \leq \alpha < 1$  aralığında olduğu için istatistiki olarak yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin tamamının dışında 7 ifadeden olumsuz tutum faktörünün de güvenilirlik katsayısının (Cronbach Alpha) değeri  $0,80 \leq \alpha < 1$  (0,855) arasındadır. Bu değer de istatistiki olarak yüksek derecede güvenilirdir. Ölçeğin alt boyutlarından olan Olumlu tutum faktörünün güvenilirlik katsayısı 0,700 iken, engelleyici tutum faktörünün güvenilirlik katsayısı 0,752 dir. Bu iki alt faktörün değerleri ise  $0,60 \leq \alpha < 0,80$  aralığındadır. Bu da faktör değerlerinin istatistiki olarak güvenilir olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2021). Böylece en düşük güvenilirlik katsayısı 0,700 olduğu için örneklem kapsamına alınan sağlık çalışanlardan alınan değerlerin güvenilir aralıkta olduğu belirlenmiştir. Bu durumun bu şekilde ele alınmasının temel sebebi güvenilirlik katsayıları değerinin 0,6 ve üstü değer aldığında güvenilir bir değer olarak yorumlanmasıdır (Karagöz, 2021).

### 3.2. Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) Bulguları

Açıklayıcı faktör analizi, ifadelerle ilişkin faktör yüklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Yapılan istatistiki analiz sonucunda uyum sağlamayan İ10, İ11 ve İ18(faktör yük değeri düşük veya negatif olan) ifadeleri ölçekten çıkarılmıştır. Kalan ifadeler ile neticesinde elde edilen açıklayıcı faktör analizi bulguları aşağıdaki tabloda( Tablo 2) yer almaktadır.

**Tablo 2:** Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktör	İfadeler	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans (%)
Olumsuz Tutum	İ2: Göçmen hastaların benim ülkemde sağlık hizmetine kolay erişimi ağırıma gidiyor	,739	26,286
	İ4: Göçmenler bulaşıcı hastalıkları yayarlar	,530	
	İ5: Göçmenlerin sağlık hizmeti almak için ilk önce göçmen sağlık merkezlerine başvurmaları gerekmektedir.	,643	
	İ7: Benim ülkemin vatandaşı dururken göçmenlerin kolayca sağlık hizmeti alması zoruma gidiyor	,823	
	İ8: Göçmenler yüzünden kendi vatandaşlarımız sağlık hizmeti alamıyor	,794	
	İ9: Göçmenler azalırsa verilen sağlık hizmeti daha nitelikli hale gelir	,746	
	İ14: Göçmen hastadansa, kendi ülke vatandaşına hizmet vermek isterim	,559	

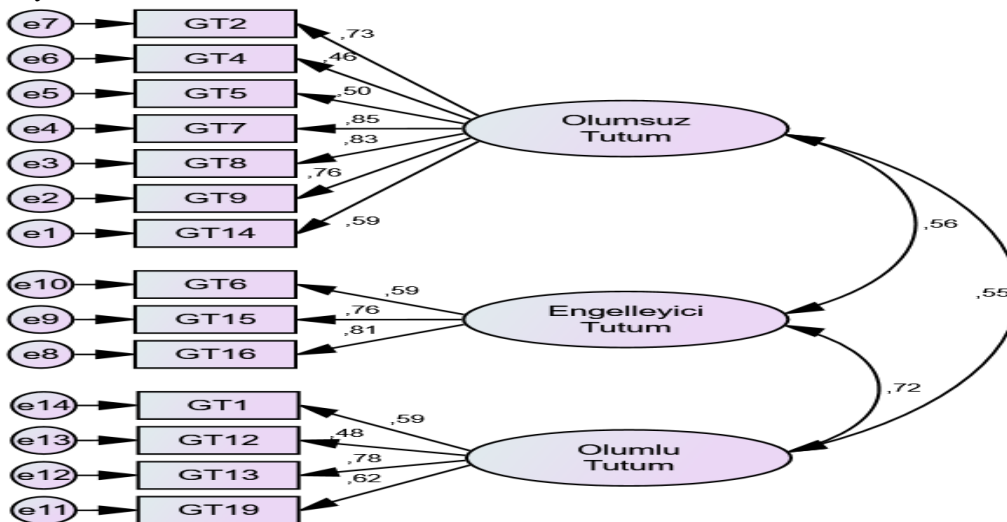
Engelleyici Tutum	İ6:Sağlık hizmeti almak için sağlık kurumuna başvuran gmenler kasti olarak uzun sreler bekletilmelidir	,645	
	İ15:Mümkünse gmenlerin sağlık hizmeti almaları engellenmelidir	,815	16,696
	İ16:Gmen bireye sağlık hizmeti sunmak istemem	,744	
Olumlu Tutum	İ1:Karşıma tedavi olarak gelen insanın gmen olup olmaması benim açımdan sakıncalı değildir	,517	
	İ12:Gmenlerin sağlık hizmetine erişiminde dil engelini aşmak için sağlık kurumlarında tercüman bulundurulması anlamlıdır	,697	15,175
	İ13:Aldığım eğitim gereği zor durumda bulunan gmenlere sağlık hizmetini en iyi Şekilde vermem gerektiğinin farkındayım	,693	
	İ19:Hasta ayrımı yapmamak gerektiğinden kendi ülke vatandaşıma hangi koşullar altında hizmet sunuyorsam gmenlere de aynı hizmeti sunmaya çalışırım	,680	

Açıklayıcı faktör analizinde değerlendirme kriteri olarak, Meyer- Olkin Measure (KMO) of Sampling Adequacy değeri, Approx. Chi-Square, Barlett testi sonucu, Varimax metodu kullanılarak istatistiki analize tabii tutulan açıklanan varyans toplamı belirlenmiştir. Bu ltlerin esas alınmasının temel sebebi bu kriterler esas alınarak alana kazandırılan ölçek geliştirme çalışmalarının (Karaşın ve ztrak,2023; Karaşın ve Karagöz,2023) olmasıdır.

Tespit edilen Kaiser- Meyer- Olkin Measure (KMO) of Sampling Adequacy değeri 0,879 dur. Bu değer,  $0,80 \leq \alpha < 1,00$  aralığında olduğu için istatistiki anlamda mükemmel olarak yorumlanmaktadır. Bu değerin yüksek çıkmasının bir başka sonucu ise örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olmasıdır. Bunun yanı sıra Barlett testinin ( $p=0,000$ ) sonucu  $p < 0,05$  olarak tespit edildiği için sonuç istatistiki olarak anlamlıdır. Elde edilen her iki bulgu kapsamında da verilerin faktör analizi için uygun olduğu ve ulaşılan örneklemenin istatistiki olarak yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İstatistiki anlamda hesaplanan faktör yük değerinin 0,30 ve üstünde bir değer alması gerekmektedir (Karagöz,2021; Karagöz ve Bardakçı,2020). Bu araştırma kapsamında yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda en küçük faktör yük değeri 0,517 olarak bulunmuştur. Bu da analiz kapsamına alınan ifadelerin faktör yüklerinin istatistiki olarak anlamlı olduğunun göstergesidir. Ayrıca, zdeğerlerin açıkladıkları birikimli varyans miktarı, toplam varyansın %58,158' dir. Bu rakamda ölçek geliştirme çalışması için yeterli olarak görülmektedir.

### 3.3. Doğrulatory Faktör Analizi ile İlgili Bulgular

Araştırma kapsamında uygulanan doğrulatory faktör analizinin (DFA) amacı, açıklayıcı faktör analizi sonucu belirlenen ölçek ifadelerinin varsayılan modele uyum derecesinin test edilmesi olup ayrıca modelin yapısal geçerlilik analizi belirlenmiştir. Buna ilişkin olarak oluşturulan model diyagramı Őekil 1'de yer almaktadır.



Őekil 1: Araştırmanın lm Modeli ve Uyum İyiliğine İlişkin Sonuçlar

Tablo 3. Araştırmaya İlişkin Model Uyum Sonuçları

Uyum İndeksleri	CMIN/df ( $\chi^2/sd$ )	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	RMR	SRMR	RMSEA
Hesaplanan Değer	2,229	0,925	0,894	0,938	0,922	0,937	0,079	0,0575	0,067
Kabul edilebilir değer	<5	>0,850	>0,850	>0,900	>0,900	>0,900	<0,08	<0,08	<0,08

Kaynak: Munro,2005; Hooper vd., 2008; Schumacher ve Lomax,2010

Tablo 3'te görüldüğü üzere;  $\chi^2/sd$  değeri 2,229, GFI değerinin 0,925, AGFI değeri 0,894 IFI değeri, TLI değerinin 0,922, CFI değeri 0,937, RMR değeri 0,079, SRMR değeri 0,0575 ve RMSEA değeri ise 0,067 olarak hesaplanmıştır. Tüm bu değerlerden yola çıkılarak araştırmanın model uyumunun iyi sonuç verdiği görülmektedir. Bu durum da modelin yapı geçerliliğinin olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında hesaplanan ölçüm modeline ilişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları aşağıdaki (Tablo 4) tabloda yer almaktadır.

**Tablo 4:** Doğrulayıcı Faktör Analize İlişkin Sonuçların İyileştirilmiş Ölçüm Modeline Göre Bulguları

Faktörler	İfade	Standartlandırılmış Değer	Tahmin	Standart Değer	T değeri	P	AVE	CR
Olumsuz Tutum	İ2	,734	1,240	,131	9,485	***	,48	,75
	İ4	,465	,693	,104	6,691	***		
	İ5	,495	,665	,094	7,054	***		
	İ7	,847	1,442	,139	10,355	***		
	İ8	,830	1,285	,125	10,243	***		
	İ9	,758	1,239	,128	9,685	***		
Engelleyici Tutum	İ14	,594	1,000				,53	,83
	İ6	,590	,577	,063	9,081	***		
	İ15	,756	,740	,065	11,308	***		
Olumlu Tutum	İ16	,813	1,000				,39	,72
	İ1	,589	,964	,127	7,613	***		
	İ12	,479	,948	,147	6,466	***		
	İ13	,779	1,197	,134	8,926	***		
	İ19	,621	1,000					

Tablo 4 incelendiğinde her faktördeki ikili ilişki için "p" değerlerinin 0,001 ve aşağısında bir değer aldığı görülmektedir. Bu da faktör yüklenimlerinin istatistiki açıdan önemli olduğunu bir göstergesi olmakla birlikte boyutlar altındaki ifadelerin faktörlere doğru yüklendiği görülmektedir. Bu durumun yanı sıra standardize edilmiş regresyon katsayılarının değerinin 0,465 ve daha büyük olması gizli değişkenlerin tahmin etme gücünün, yani her bir maddenin faktör yüklenimlerinin istatistiki açıdan yüksek olduğunu belirtmektedir. Analiz sonucunda hesaplanan AVE değeri 0,50'den küçük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. AVE değerinin 0,50'den küçük olması durumunda CR değeri 0,60 ve üstünde bir değer alırsa model uyum geçerliliği yeterlidir (Fornell ve Larcker,1981). Yukarıdaki tablo (Tablo 4) ele alındığında ölçek boyutları için tespit edilen AVE değerlerinin 0,39 ve daha yüksek bir değer aldığı görülürken, faktörlerin CR değerlerinin ise 0,72 ve daha yüksek bir değer aldığı görülmektedir. Bu da model uyum geçerliliğinin olduğunu göstermektedir.

#### 4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Göç kavramı, göç eden birey, göç veren ülke ve göç alan ülke açısından ayrı ayrı ele alınması gereken bir olgudur. Göç eden birey göç ettiği ülkede yeni bir yaşam kurmaya çalışırken bir yandan da

en temel insan haklarını saqlamaya çalışmaktadır. Bu en temel insan haklarından birisi de sağlık hizmeti olarak ele alınmaktadır. Bu ihtiyaç durumu göçmen durumda bulunan birey açısından ele alındığı gibi g alan ülke, g alan ülkenin sağlık sistemi ve bu sağlık sisteminde hizmet sunan çalışanlar açısından da ele alınması gerekmektedir. Bu gereklilikten yola çıkılarak Türkiye'nin en çok göçmen barındıran ve metropol şehri olan İstanbul ilinde sağlık hizmeti sunan sağlık profesyonellerinin göçmenler konusundaki tutumlarının incelenmesi gerekliliğine kanaat getirilmiştir. Bu kanaatin ardından bu çalışmanın ortaya konması planlanmıştır. Bu konuyla ilişkili olarak doğrudan bir psikometrik ölçüm aracını geliştirilen çalışmalara rastlanmamakla birlikte, bu konuyu esas alan çalışmaların bilimsel alanyazında yer aldığı görülmektedir. Yer alan bu çalışmalara aşağıda değinilmiştir.

Akkoç vd. (2017) tarafından alana kazandırılan çalışmada Amasya ilinde yaşayıp sağlık hizmeti almak için sağlık kurumlarına başvuru yapan sığınmacı ve mültecilere sağlık hizmeti sunumu sağlayan çalışanlara ulaşılmıştır. Çalışmada, sağlık personelinin sığınmacı ve mültecilere sağlık hizmeti sunarken belli zorluklar yaşadıkları bulgulanmıştır. Bu zorluklar; dilden kaynaklı problemler, mülteci ve sığınmacının sağlık hizmeti talebini hemcinslerinden alma isteği ve ilgili bireylerin toplumsal kurallara uymada yaşadıkları zorluklar olarak tespit edilmiştir. Akkoç vd. (2017) tarafından alana kazandırılan çalışmada sığınmacı ve mülteciler örneklem kapsamına alınırken psikometrik ölçüm aracının geliştirildiği bu çalışmada tüm bireyler (düzensiz göçmen, göçmen, sığınmacı, mülteci vb.) göçmen statüsünde ele alınmaktadır. Bu konu ile ilgili bir başka çalışma ise Zengin vd. (2021) tarafından bilimsel alanyazına kazandırılmıştır. Zengin vd.(2021) tarafından alana kazandırılan çalışmada hemşirelerin Suriyeli mülteci konumunda bulunan çocuklara sağlık hizmeti sunarken karşılaştıkları güçlüklere değinilmiştir. Yapılan alışma sonucunda kültürel farklılıklar, dil engelinden kaynaklı iletişim sorunlarının olduğu sonucuna varılmıştır. Zengin vd.(2021) tarafından alana kazandırılan çalışmada örneklem grubu olarak sadece hemşirelere ulaşılmış olup, bu çalışmada sağlık çalışanlarının tamamı çalışma kapsamına dahil edilmiştir. Akkoç vd.(2017) ile Zengin vd.(2021) tarafından ele alınan çalışmalarda her ne kadar ulaşılan örneklem grubu farklı da olsa benzer zorlukların sağlık çalışanları açısından yaşandığını görmek mümkündür.

McKeary ve Newbold(2010) tarafından alana kazandırılan çalışmada, Ontario/Kanada'da yaşamını sürdüren sağlık hizmet sunucularının bölgede mülteci durumunda bulunan bireylere hizmet sunarken yaşamış oldukları zorluklar ele alınmıştır. McKeary ve Newbold(2010)'un çalışmasında tespit edilen durum, dil zorluğunun ve kültürel açıdan farklılıkların olduğu yönündedir . İşve'te acil servis çalışanlarının göçmenlere yönelik tutumları 35 çalışanın (22 kadın, 13 erkek) katılımıyla Hultsj ve Hjelm (2005) tarafından alana kazandırılmıştır. Yapılan alışma sonucunda göçmen bireylerin acil servisi bazı acil olmayan durumlar için de rahatsız ettiği, çalışanlar ile göçmenler arasında kültür ve dil farklılıklarının olduğu, bu durumların da sağlık hizmeti sunarken çeşitli engellere sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Hultsj ve Hjelm (2005) tarafından ele alınan çalışmada sağlık çalışanlarına nitel yöntemle yaklaşılırken, McKeary ve Newbold(2010) tarafından alana kazandırılan çalışmada örneklem grubuna nicel yöntemle ulaşılmıştır. Her iki çalışmada uygulanan yöntemler ayrı da olsa benzer sonuçların olduğu görülmektedir. McKeary ve Newbold(2010) ile Hultsj ve Hjelm (2005) tarafından ele alanyazına kazandırılan çalışmalardaki ortak tema, göçmenlere sağlık hizmeti verilirken karşılaşılan zorlukların dil ve kültürel açıdan ele alınmasıdır .

Günbeği vd.(2023) tarafından alana kazandırılan çalışmada hekimlerin mültecilere yönelik sağlık hizmetleri hakkındaki görüşleri ve yaklaşımları inceleme kapsamına alınmıştır. Günbeği vd.(2023) tarafından alana kazandırılan çalışma kapsamına alınan hekim sayısı 571 olarak görülmektedir. Hemen hemen katılımcılardan yarıya yakını (n:248) mültecilerin hizmete ücretsiz erişmemesi gerektiğini düşünmektedir. Aynı problemle sağlık kuruluşuna başvuran Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bireylerin mültecilere oranla öncelik verilmesi gerektiğine inananların oranı ise (n:151, %26,4) yadsınamayacak derecededir. Katılımcı hekimlerin %85'nin mültecilere yönelik sağlık hizmetine ilişkin eğitim almadığı ve yaklaşık %40'ının ise mültecilerden ya hiç anamnez alamadıkları ya da çok kısıtlı alabildikleri bulguların diğer olgulardır. Mültecilerin verilen sağlık hizmetine uyum sağlayamayacağını düşünen hekimlerin oranı ise %60 oranındadır. Hekimlerin yaklaşık %15'i (n:81) ise yerli hastalar ile mültecilere eşit bir biçimde yaklaşmadıklarını ifade etmişlerdir. Kkkendirci ve Batı (2020) tarafından alana kazandırılan çalışma 1254 sağlık çalışanının mülteci ve sığınmacı durumundaki bireylere bakış açısını alana kazandırmak amacındadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacılar tarafından toplanan veriler analiz edildiğinde ortaya çıkan sonuç, göçmen bireylerin

sağlık politikasını olumsuz yönde etkilediğini düşünenler ve toplum sağlığını önemli derecede kötü etkilediğinin düşünenlerin sayısı yadsınamayacak derecededir. Ayrıca bir diğer bulgu da göçmenlerin sağlık çalışanlarının iş yükünü arttırdığına yöneliktir Günbeği vd. (2023) ve Küçükkendirici ve Batı (2020) tarafından ele alınan çalışmaların, bu çalışma ile benzer yönleri bulunmaktadır. Bu benzerlikler, bu çalışma kapsamında alana kazandırılan ölçeğin 1. ve 2.faktörün göçmenlere yönelik olumsuz ve engelleyici tutuma sahip olunması gerektiği düşüncesinin bu çalışmalarla da desteklenmesidir.

Göçmenlere sunulan hizmetlerde yaşanan problemlerin başında dil ve kültürel problemler gelmektedir. Bu problemlerin dışında olan durumların da alanyazına yansımaları bulunmaktadır. Bu yansımalara aşağıda değinilmiştir.

Håkonsen vd.(2014) tarafından alana kazandırılan çalışmada sağlık hizmet sunucularından birisi olarak değerlendirilen eczacıların, Norveç'te yaşamını sürdüren ve Batılı olmayan göçmenlerin sağlık hizmeti almak için eczaneye başvurduklarındaki tutumları incelenmiştir. İnceleme kapsamına etnik kökeni Norveç olan 19 eczacı alınmıştır. Bu eczacıların 17'si kadın 2'si erkektir. Yapılan inceleme sonrasında dil ve kültür farklılığının en önemli problemler arasında yer aldığı bulgulanmıştır. Bu bulgunun yanı sıra batılı olmayan, bilhassa da Müslümanlardan oluşan göçmenlerin ilaç içeriğinde İslam dinince haram olan hayvandan üretilen hammaddelerin olup olmadığı konusundaki taleplerine cevap gelmediği, bu yönde sorunlar yaşandığı tespit edilmiştir .Terraza-Núñez vd. (2011) tarafından alana kazandırılan çalışmada İspanya'daki göçmenlere sağlık hizmeti sunan bireylerin bu konudaki görüşleri incelenmiştir. Bu inceleme kapsamına birinci ve ikinci basamak sağlık kuruluşlarında hizmet sunan 19 sağlık yöneticisi ve 46 sağlık profesyoneli dahil edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda özellikle birinci basamakta göçmenlerin sağlık iş yükünü arttırdığı, bunun da sağlık çalışanı açısından bitkinliğe sebebiyet verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca göçmen bireye hizmet sunarken dil ve kültürel farklılıkların olduğu sonucuna da varılmıştır. Bu temel problemlerin yanı sıra çalışmanın odaklandığı başka durum ise İspanya sağlık sisteminde yapısal ve organizasyonel sorunların ortada olduğu, buna yönelik önlemlerin alınması gerekliliğidir. Håkonsen vd.(2014) ile Terraza-Núñez vd. (2011) tarafından alanyazına kazandırılan çalışmalar ışığında göçmenlere yönelik sunulan sağlık hizmetlerinde görevli personelin ortak sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ele alınan her iki çalışma farklı ülkelerde yapılmış olsa da bu durumun ortaya çıkardığı sorunların benzer olduğu söylenebilmektedir.

Bu çalışma kapsamında ise alanyazında yer alan ve yukarıda da detaylı bir biçimde değinilen çalışmalardan farklı bir noktaya değinilmiştir. Bu nokta ise doğrudan göçmenlere yönelik hizmet sunumu gerçekleştiren sağlık profesyonellerinin bu konudaki tutumunu ortaya koyan psikometrik ölçüm aracının geliştirilmesidir. Bu duruma yönelik ölçek geliştirme süreci bu çalışma kapsamında uygulanmıştır. Bu bağlamda ilk olarak, araştırmacılar tarafından bilimsel literatür taranmış ve kavramsal yapı oluşturulmuştur. Kavramsal yapıdan yola çıkılarak soru havuzu meydana getirilmiştir. Meydana getirilen soru havuzu uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşü sonrasında belli periyotlarla pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma sonrasında veri toplama aşamasına geçilmiştir. Veriler toplanırken çalışmaya katılımda gönüllülük esas alınmış ve 276 kişiye ulaşılmıştır. Veriler toplandıktan sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Analiz olarak ilk başta AFA uygulanmış daha sonrasında teyit için DFA uygulanmıştır. Yapılan analiz neticesinde geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna istatistik olarak ulaşılmıştır. Daha fazla örneklem sayısını içerecek şekilde farklı illeri kapsayacak şekilde başka araştırmacılar tarafından geliştirilen bu ölçeğin kullanılarak alanyazına farklı çalışmaların kazandırılması önerilmektedir.

---

**Etik Beyan:** Bu çalışmada kullanılan ölçek için İstanbul Esenyurt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 16/03/2023 tarihli ve 2023/03-25 nolu toplantısında E-12483425-299-29524 sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde AKAD Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

**Yazar Katkı Beyanı:** 1. Yazarın katkı oranı %50, 2. Yazarın katkı oranı ise %50'dir.

**Çıkar Beyanı:** Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

**Ethics Statement:** Permission for this study was obtained from the Ethics Committee of Istanbul Esenyurt University with the decision number E-12483425-299-29524 at the meeting dated 16/03/2023 and numbered 2023/03-25 of the relevant board. In case of detection of a contrary situation, AKAD Journal has no responsibility and all responsibility belongs to the authors of the study.

---



**Author Contributions Statement:** 1st author's contribution rate is 50%, 2nd author's contribution rate is 50%.

**Conflict of Interest:** There is no conflict of interest among the authors.

## KAYNAKA

- Akko, S., Tok, M. & Hasrıpi, A. (2017). Mülteci ve sığınmacı hastalara sağlık hizmeti sunulurken sağlık alışanlarının yaşadığı sorunlar. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 4(1), 23-27. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sagakaderg/issue/46732/586163>
- Al-Rousan, T., Schwabkey, Z., Jirmanus, L., & Nelson, B. D. (2018). Health needs and priorities of Syrian refugees in camps and urban settings in Jordan: perspectives of refugees and health care providers. *East Mediterr Health J*, 24(3), 243-53. <https://doi.org/10.26719/2018.24.3243>.
- Bryman, A., & Cramer, D. (2001). *Quantitative data analysis with SPSS release 10 for windows: A guide for social scientists*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203471548>.
- al, A., avuşoğlu, F. & Avcı Aydın, İ. (2022). Hemşirelerin göçmen bireylere bakım verirken yaşadıkları sorunlar ve çzme yönelik öneriler. *Dokuz Eyll Üniversitesi Hemşirelik Fakltesi Elektronik Dergisi*, 15(2), 197-206. <https://doi.org/10.46483/deuhfed.804655>.
- Donnelly, T. T., & McKellin, W. (2007). Keeping healthy! Whose responsibility is it anyway? Vietnamese Canadian women and their healthcare providers' perspectives. *Nursing inquiry*, 14(1), 2-12. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1800.2007.00347.x>.
- Dumit, N. Y., & Honein-AbouHaidar, G. (2019). The impact of the Syrian refugee crisis on nurses and the healthcare system in Lebanon: A qualitative exploratory study. *Journal of Nursing Scholarship*, 51(3), 289-298. <https://doi.org/10.1111/jnu.12479>.
- Farley, T., Galves, A. L., Dickinson, L. M., & Perez, M. D. J. D. (2005). Stress, coping, and health: a comparison of Mexican immigrants, Mexican-Americans, and non-Hispanic whites. *Journal of immigrant health*, 7, 213-220. <https://doi.org/10.1007/s10903-005-3678-5>.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşın, Y.(2023a) Depreme Maruz Kalan Bireylerin Psikolojik Etkilerini Belirlemeye Yönelik lek Geliştirme alışması. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (33), 236-250. <https://doi.org/10.15182/diclesosbed.1263545>.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşın, Y. (2023b). Sağlık Hizmetlerine Erişimin Seçmen Davranışı zerine Etkisinin Belirlenmesi: Bir lek Geliştirme alışması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (34), 472-486. <https://doi.org/10.54600/igdirsosbilder.1314507>.
- Filiz, M., Karagöz, Y., & Karaşın, Y. (2023c). Ötenazi Konusunda Alrı: Bir lek Geliştirme alışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 268-284. <https://doi.org/10.52642/susbed.1349253>.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Structural equation models with unobservable variables and measurement error: Algebra and statistics. *Journal of Marketing Research*, Vol. 18, 382-388. <https://doi.org/10.2307/3150980>.
- Gelge Bakacak, A., Akalın, E., & ktem, P. (2019). Türkiye'ye Farklı lkelerden G Etmif Kadınların Sağlık Hizmetlerine Erişimi zerine Nitel Bir Alan Araştırması. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 383-399. <https://doi.org/10.32600/huefd.559878>.
- Glta, A., & Yalçın Balçık, P. (2018). Suriyeli sığınmacılara yönelik sağlık politikaları. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(2), 193-204. <https://doi.org/10.31832/smj.394732>.
- Günbeği, M., Uygul, E. S., Turla, A., & AYDIN, B. (2023). Hekimlerin Mültecilere Yönelik Sağlık Hizmetleri Hakkındaki Görüşleri ve Sağlık Hizmeti Sunumundaki Yaklaşımları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 32(2), 123-129. <https://doi.org/10.17942/sted.1206283>.
- Hadımlı, A., Koçak akır, Y. ., şener, A. G., & redi, N. (2022). Ebelik ğrencilerinin Klinik Uygulamaları Sırasında Mülteci/Sığınmacı Kadınlarla İletifimde Yaşadıkları Güçlükler. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.958386>.
- Hkonsen, H., Lees, K., & Toverud, E. L. (2014). Cultural barriers encountered by Norwegian community pharmacists in providing service to non-Western immigrant patients. *International journal of clinical pharmacy*, 36, 1144-1151. <https://doi.org/10.1007/s11096-014-0005-z>.

- Hiçdurmaz, Z., & Yüksel, H. (2020). Sağlık Hakkı Perspektifinde Avrupa'da Yaşayan Düzensiz Göçmenlerin Sağlık Hizmetlerine Erişimi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 19(1), 37-60. <https://doi.org/10.21547/jss.627312>.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic journal of business research methods*, 6(1), pp53-60.
- Hultsjö, S., & Hjelm, K. (2005). Immigrants in emergency care: Swedish health care staff's experiences. *International nursing review*, 52(4), 276-285. <https://doi.org/10.1111/j.1466-7657.2005.00418.x>.
- Kara, M. A. (2023). Göçmenlerin Sağlık Hizmetine Erişimi ve Sağlık Hakkı: Biyoetik Hangi Konumda. *Is Ahlakı Dergisi*, 16(1), 47-75. <https://doi.org/10.12711/tjbe/m3962>.
- Karagöz, Y. (2021). SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karagöz, Y., & Bardakçı, S. (2020). Bilimsel araştırmalarda kullanılan ölçme araçları ve ölçek geliştirme. *Ankara: Nobel akademik yayıncılık*.
- Karaşin, Y., Filiz, M., & Karagöz, Y. (2023a). Depreme yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(2), 548-561. <https://doi.org/10.35341/afet.1250436>.
- Karaşin, Y., Karagöz, Y., Aşçı, S. (2023b). Sağlık Çalışanları İçin Dijital Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 838-865. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1355962>.
- Karaşin, Y., & Karagöz, Y. (2023). Hekim Beyin Göçünü Etkileyen Faktörlerin Ölçek Geliştirme Yoluyla Belirlenmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 26(4), 1083-1096. <https://doi.org/10.61859/hacettepesid.1351743>.
- Karaşin, Y., & Öztürk, M. (2023). Sessiz İstifa Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 1443-1460. <https://doi.org/10.18074/ckuibfd.1311522>.
- Koçan, S., Demirci Güngördü, N., Demir, A., & Üstün, Ç. (2017). Bir Grup Sağlık Çalışanının Bakış Açısıyla Göçmen Sorunu: Nitel Bir Çalışma. *Electronic Turkish Studies*, 12(31), 361-378. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12550>.
- Korkmaz, A. Ç. (2014). Sığınmacıların sağlık ve hemşirelik hizmetlerine yarattığı sorunlar. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1(1), 37-42. <https://doi.org/10.12738/mejrs.2016.1.2.0002>.
- Küçükkendirci, H., & Batı, S. (2020). Konya'da sağlık çalışanlarının mülteci ve sığınmacılara bakış açısının değerlendirilmesi. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 28-39. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jgehes/issue/56493/694545>
- McKeary, M., & Newbold, B. (2010). Barriers to care: The challenges for Canadian refugees and their health care providers. *Journal of Refugee Studies*, 23(4), 523-545. <https://doi.org/10.1093/jrs/feq038>.
- Munro, B. H. (2005). *Statistical methods for health care research (Vol. 1)*. lippincott williams & wilkins.
- O'Mahony, J. M., & Donnelly, T. T. (2007). The influence of culture on immigrant women's mental health care experiences from the perspectives of health care providers. *Issues in mental health nursing*, 28(5), 453-471. <https://doi.org/10.1080/01612840701344464>.
- Schumacher, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginners guide to structural equation modeling: SEM*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Suphanchaimat, R., Kantamaturapoj, K., Putthasri, W., & Prakongsai, P. (2015). Challenges in the provision of healthcare services for migrants: a systematic review through providers' lens. *BMC health services research*, 15, 1-14. <https://doi.org/10.1186/s12913-015-1065-z>.
- Terraza-Núñez, R., Vázquez, M. L., Vargas, I., & Lizana, T. (2011). Health professional perceptions regarding healthcare provision to immigrants in Catalonia. *International journal of public health*, 56, 549-557. <https://doi.org/10.1007/s00038-010-0223-7>.

Turhan, S., Gürsoy Turan S., & Karakullukçu, S. (2021). Türkiye’de göçmenlere sunulan sağlık hizmetleri için yürütülen iletişim alışmaları. *Turkish Journal of Public Health*, 19(3), 286-294. <https://doi.org/10.20518/tjph.891519>.

Zengin, M., Dken, M. E., Yayan, E. H., & Suna Dağ, Y. (2021). Hemşirelerin Suriyeli Sığınmacı ocuklara Bakım Verirken Yaşadığı Güçlükler. *Inönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 9(1), 252-263. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.812294>.

### EK: SAğLIK ALIşANI GÖÇMEN TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıda yer alan ölçek 5’li likert (1:Kesinlikle Katılmıyorum,2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) şeklindeyir. 5 alt boyut bulunmaktadır.

- 1- 1-7 nolu ifadeler olumsuz tutum alt faktörünü,
- 2- 8-10 nolu ifadeler engelleyici tutum alt faktörünü,
- 3- 11-14 nolu ifadeler olumlu tutum faktörünü ifade etmektedir.

Çalışmadaki No	No	İfade	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
2	1	Göçmen hastaların benim lkemde sağlık hizmetine kolay erişimi ağrıma gidiyor					
4	2	Göçmenler bulaşıcı hastalıkları yayarlar					
5	3	Göçmenlerin sağlık hizmeti almak için ilk önce göçmen sağlık merkezlerine başvurmaları gerekmektedir.					
7	4	Benim lkemin vatandaşı dururken göçmenlerin kolayca sağlık hizmeti alması zoruma gidiyor					
8	5	Göçmenler yüzünden kendi vatandaşlarımız sağlık hizmeti alamıyor					
9	6	Göçmenler azalırsa verilen sağlık hizmeti daha nitelikli hale gelir					
14	7	Göçmen hastadansa, kendi ülke vatandaşıma hizmet vermek isterim					
6	8	Sağlık hizmeti almak için sağlık kurumuna başvuran göçmenler kasti olarak uzun sreler bekletilmelidir					
15	9	Mümkünse göçmenlerin sağlık hizmeti almaları engellenmelidir					
16	10	Göçmen bireye sağlık hizmeti sunmak istemem					
1	11	Karşıma tedavi olarak gelen insanın göçmen olup olmaması benim açımdan sakıncalı değildir					
12	12	Göçmenlerin sağlık hizmetine erişiminde dil engelini aşmak için sağlık kurumlarında tercüman bulundurulması anlamlıdır					
13	13	Aldığım eğitim gereği zor durumda bulunan göçmenlere sağlık hizmetini en iyi şekilde vermem gerektiğinin farkındayım					
19	14	Hasta ayrımı yapmamak gerektiğinden kendi ülke vatandaşıma hangi koşullar altında hizmet sunuyorsam göçmenlere de aynı hizmeti sunmaya çalışırım					